

Temamøte 2

Barnehage- og skolesektor

23. April 2026

Statsforvalteren i Nordland

Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje

— virker til Nordlands beste

Agenda

- 09.00 - 09.05 Velkommen ved Gunn Skjerve
- 09.05 - 09.25 Samisk i barnehage og skole
- 09.25 - 09:40 Behandling av saker om barnehage og skolestruktur
- 09.40 - 09.45 System for kompetanse- og karriereutvikling
barnehage og skole
- 09.45 - 10.10 Eksamen og standpunkt + vurderinger
- 10.10-10.15 Avslutning

Barnehage - endringer i forskrifter til barnehageloven

- Fra 1. januar 2026 - endring i eksisterende forskrift
 - [Endringer i forskrifter til barnehageloven | udir.no](#)
 - Endring i reglene om tilskudd til pensjon
- Fra 1. august 2026 – tilskuddsåret 2027
 - [Ny forskrift om finansiering av private barnehager - regjeringen.no](#)
 - Driftstilskudd videreføres, men mer detaljerte regler
 - Nye regler om pensjonstilskudd, inkludert søknadsordningen fra 1. januar 2026
 - Lokale forskrifter om tilskudd
- KS vil arrangere webinar om den nye forskriften – 6./19./28. mai + 20. august

Skole

- [Endre skolehverdagen for de yngste](#)
- [Obligatorisk arbeidslivsfag på 8. til 10. trinn | udir.no](#)
- [Skoleruta skal forskriftfestes](#)
- [Skjønnsmidler](#) – frist å søke er 1. juni 2026 «Forebygging av ungt utenforskap»
- [Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier](#) ved UiT 29.04.29 kl 0900
- Statsforvalteren får nye nettsider – lanseres 20. august

Samisk i barnehagen og skolen

v/Kevin Johansen

Statsforvalteren i Nordland

*Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje*

— virker til Nordlands beste

Wexelsen-plakaten

- «Det lappiske eller kvænske sprog bruges kun som hjælpe-middel til at forklare, hvad der er uforstaaeligt for børnene»
- Fra 1898 skulle undervisningsspråket være norsk. Samisk og kvensk skulle kun benyttes i tilfeller eleven ikke forsto norsk

Minoritet og skoleresultater

- Brown vs. Board of Education, 17. mai 1954
- Coleman Report: Equality of Educational Opportunity (1966), endret fokus fra input til output
- Historiens største skoleforskningsprosjekt med over 600 000 respondenter
- Familiebakgrunn (motivasjon, ikke utdanning) og mangfold i elevgruppa hadde større innflytelse på skoleprestasjoner enn finansiering og læremidler

Resultater av «busing»

- Afroamerikanere som deltok i skolebussing oppnådde:
- 3 prosent større sjanse for å fullføre høyere utd. for hvert år i desegregert skole
- 15 prosent mindre sjanse for å bli fengslet
- Hvert år i desegregert skole ga fem prosent høyere lønn
- Bedre helse, fem år i desegregert skole tilsvarte i voksen alder sju års lavere fysisk alder

Samiske læreplaner

- Likeverdige og parallelle læreplaner
- Samisk som førstespråk
- Samisk som andrespråk samisk 2
- Samisk som andrespråk samisk 3
- Samisk som andrespråk samisk 4

Opplæringslova § 3-2 første ledd

- «Samiske elevar har rett til opplæring i anten nordsamisk, sørsamisk eller lulesamisk»
- Fra forarbeidene til loven:
 - Med samar meinast her dei som kan skrivast inn i Sametingets valmanntal jf. samelova § 2-6 første ledd, og barna deira. At ein «kan» skrivast inn i valmanntalet, betyr at det ikkje er eit krav at verken eleven eller foreldra faktisk er registrerte i Sametingets valmanntal. Det er nok at eleven tilfredsstiller kravet til å kunne bli registrert, eller at foreldra kan registrerast

Samisk i grunnskolen

Samer i grunnskolealder

- Har rett til opplæring **i samisk**, uansett hvor de bor i Norge
- Har ikke rett til opplæring på samisk

Språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner (ikke i språkstimuleringskommunene)

- Alle i grunnskolealder: rett til opplæring **i og på samisk**
- **På samisk:** det språket som har vært brukt tradisjonelt i området
- Kommunene kan fastsette i forskrift at **alle elever** i grunnskolealder skal ha opplæring **i samisk**

Sametingets valgmanntall, sameloven § 2-6

Subjektivt vilkår

- «oppfatter seg selv som same»

Ett av tre alternative objektive vilkår

- a) «har samisk som hjemmespråk», **eller**
- b) «har eller har hatt forelder, besteforelder eller oldeforelder med samisk som hjemmespråk», **eller**
- c) «er barn av person som står eller har stått i Sametingets valgmanntall (...)».

- Barn: biologiske og adopterte
- «Hjemmespråk»: språket benyttet i hjemmet under oppveksten

Fjernundervisning, opplæringslova § 14-4

- «Delar av opplæringa kan gjennomførast utan at læraren er til stades saman med elevane (fjernundervisning) dersom det er **gode grunnar** for det og det er **trygt og pedagogisk forsvarleg**. At det må vere gode grunnar betyr at fordelane for elevane må vere større enn ulempene ved å gjennomføre opplæringa som fjernundervisning. Når det skal vurderast om det vil vere trygt og pedagogisk forsvarleg å gi delar av opplæringa som fjernundervisning, skal det mellom anna takast omsyn til elevane sitt høve til læring, utvikling, trivsel og sosial samkjensle»
- Fra forarbeidene: «Vilkåret om gode grunnar vil vere oppfylt dersom det ikkje finst undervisningspersonale som kan undervise i (...), samisk (...).»

Utenfor forvaltningsområdet

Utenfor språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner

- Hvis ti elever ønsker det, har de rett på opplæring **i og på samisk**
- Retten gjelder så lenge det er seks elever igjen i gruppa
- Viktig å huske på at det aldri er en minstegrense for opplæring **i samisk**, så lenge elevene er samer

Språksamlinger

Oppl. § 3-2 sjette ledd:

- «Kommunen skal tilby ein del av opplæringa i samisk i eit samiskspråkleg miljø dersom det er **nødvendig for at opplæringa skal vere pedagogisk forsvarleg.**»

For eksempel:

- Intensivundervisning
- Særlige leirskoleopphold

Barnas medbestemmelse

- Fra og med 8. årstrinnet avgjør elevene selv om de vil ha opplæring i og på samisk etter § 3-2 fjerde ledd.

Samisk i videregående opplæring

«Samiske elevar har rett til opplæring i anten nordsamisk, sørsamisk eller lulesamisk

Alle elevar som har hatt opplæring i eller på samisk i grunnskolen, har rett til opplæring i samisk i den vidaregåande opplæringa.

Fylkeskommunen skal tilby ein del av opplæringa i eit samiskspråkleg miljø dersom det er nødvendig for at opplæringa i samisk skal vere pedagogisk forsvarleg.»

Enkeltvedtak

- Avgjørelser om elever skal ha opplæring i eller på samisk skal treffes i form av enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b.

Har elevene krav på språksamlinger?

Fra forarbeidene:

- «Tolkinga av «nødvendig» skal ikkje knytast til ytre rammer som til dømes kor mange andre som snakkar det samiske språket i området, økonomi og ressursar. **Vurderinga skal vere knytt til om opplæringa i eit samiskspråkleg miljø er nødvendig for at elevar som får opplæringa i form av fjernundervisning, skal få ei pedagogisk forsvarleg opplæring og dermed kunne nå kompetansemåla i læreplanen.** Kor store delar av opplæringa i samisk det eventuelt er nødvendig å gi i eit samiskspråkleg miljø, må komme an på ei konkret vurdering av om den opplæringa eleven får, gir eleven eit grunnlag for å nå kompetansemåla i læreplanen eller ikkje. Vurderinga av kva som er nødvendig for at opplæringa skal vere pedagogisk forsvarleg, er eit lovbunde skjønn som tilsynsmakta og domstolen kan prøve fullt ut. Samtidig må det konkrete innhaldet i kravet utleiast på bakgrunn av pedagogiske og faglege vurderingar.»

Flere samiske språk?

- Retten til opplæring gjelder i utgangspunktet for ett av de tre samiske språkene, utenfor forvaltningsområdet
- I forvaltningsområdet har kommunen kun plikt til å tilby opplæring **på samisk** i ett av de samiske språkene. Naturlig at dette er det som tradisjonelt har vært brukt i området, jf. forarbeidene.
- Innenfor forvaltningsområdet: kan kombinere flere språk. F.eks. elev som bor i nordsamisk område, men får fjernundervisning i lulesamisk og stedlig undervisning på nordsamisk.

Samisk innhold i Kunnskapsløftet
– et ressurshefte for lærere i grunnskolingen

Barnehageloven

- Barnehagens innhold
 - «Barnehagen skal **ta hensyn til** barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder **samiske barns språk og kultur**»
- Gjelder generelt for alle barnehager

§ 10 tredje ledd

- Barnehagemyndighetens ansvar
 - «Kommunen har **ansvaret for** at barnehagetilbudet til **samiske barn i samiske distrikt bygger på** samisk språk og kultur. I **øvrige kommuner** skal forholdene **legges til rette for** at **samiske barn** kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur»
- Mer tydelig plikt for barnehagemyndigheten i samiske distrikt

Behandling av saker om barnehage og skolestruktur

Markus Setså Borge

Statsforvalteren i Nordland

Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje

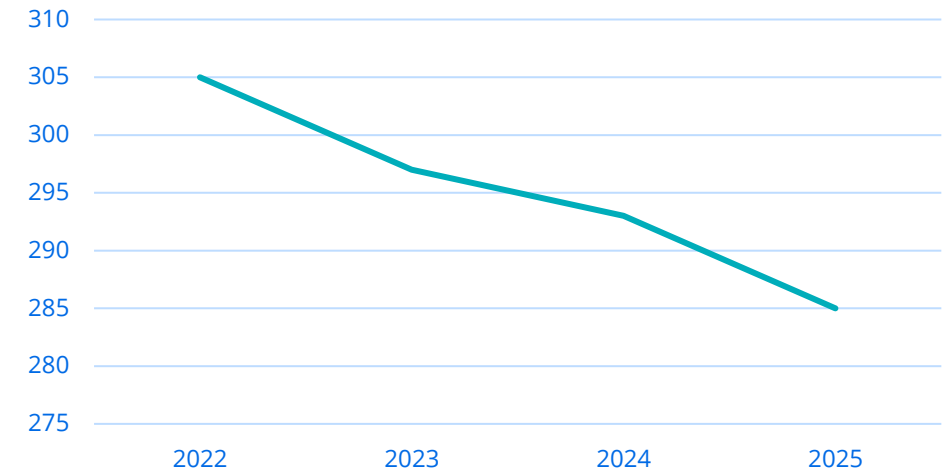
– virker til Nordlands beste

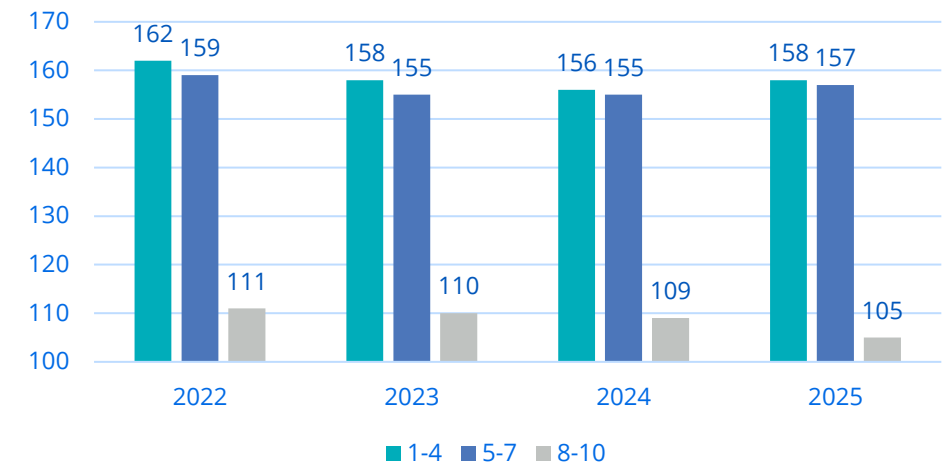
Bakteppe

- Over 600 skoler nedlagt nasjonalt de siste 15 år
- Jevn nedgang i antall barnehager
- Utviklingen fortsetter
- Kommuneøkonomi og barnetall, men også sammenslåinger til større barnehager
- [Fakta om grunnskolen 2024–2025 | udir.no](https://udir.no/fakta-om-grunnskolen-2024-2025)
- [Fakta om barnehager 2025 | udir.no](https://udir.no/fakta-om-barnehager-2025)

Barnehager

Grunnskole

Rettslig regulering av struktur

- Verken opplæringslova eller barnehageloven har regler om plassering eller nedleggelse av kommunale skoler og barnehager
 - Private barnehager og skoler holdes utenfor dette
- Skole- og barnehagestruktur er i kjernen av det kommunale selvstyret
 - Økonomiske, politiske og samfunnsmessige vurderinger
- Nærskoleprinsippet gir ingen rett til å **ha** en skole i nærmiljøet
 - Kun rett til å gå på nærmeste skole
 - Forskrift om kretsgrenser

Skole- og barnehagededleggelses – rettslig status

- Ikke enkeltvedtak etter forvaltningsloven
 - Dvs. ikke klagerett
- Hvilke saksbehandlingsregler gjelder?
 - Hvis forskrift om kretsgrenser → Forvaltningslovens kapittel om forskrifter
 - F.eks. § 37 om utredning og høring
 - Hvis ikke forskrift om kretsgrenser → Ulovfestet krav til forsvarlig saksutredning
 - Kommuneloven § 13-1 tredje ledd
 - Kommunedirektørens plikt til forsvarlig utredning på faktisk og rettslig grunnlag
 - Grunnloven § 104 og Barnekonvensjonen artikkel 3 og 12
- Uansett: Forsvarlig saksutredning, høring og involvering

Statsforvalterens rolle – lovlighetskontroll

- Lovlighetskontroll etter kommuneloven
- Tre eller flere medlemmer i kommunestyret
- På eget tiltak, men kun hvis særlige grunner
- Hva kontrollerer vi
 - a. Lovlig innhold (sjeldent problematisk)
 - b. Rett myndighet (sjeldent problematisk)
 - c. Lovlig måte
- Hvis ugyldig → opphever og sender tilbake til ny behandling

Høring og involvering

- Foreldre og nærmiljø. Samarbeidsutvalg og foreldreråd.
- Fagforeninger, grendelag og andre grupper og organisasjoner
- Andre brukere
- Brukerorganer ved skolene, f.eks. elevråd og skolemiljøutvalg
- Samarbeids eller foreldreråd ved **andre skoler som berøres**
- Ungdomsråd

Hensynet til barnets beste

- Grunnloven § 104:
 - «Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.»
- Barneombudet:
 - Vite
 - Vurdere
 - Vekte
 - Vise

Hva ser vi i våre saker?

- Ikke veldig stort omfang av saker. Derfor vanskelig å si så veldig mye.
 - Men noen eksempler
1. Innstilling fra kommunedirektør
 - ... men benkeforslag, uten utredning.
 - Kan i enkelte tilfeller være basert på høringsinnspillene
 - Ikke ulovlig i seg selv, men kan føre til ugyldighet etter en konkret vurdering
 2. Utredning hentet fra «skuffen» i forbindelse med budsjett. Skoler nedlagt.
 - Nedleggelse basert på 1-2 år gammel utredning?
 3. Manglende vurdering av hensynet til barnets beste

Lenker

- UDIRs rundskriv:
 - [Behandlingen av saker om skolenedleggelse og kretsgrenser | udir.no](#)
 - Mye her er også relevant for endringer i barnehagestruktur
- Barneombudets kurs:
 - [Kurs 2 Barnets beste på systemnivå – Barneombudet](#)

System for kompetanse og karriereutvikling SKK

Eirik Arntsen

Statsforvalteren i Nordland

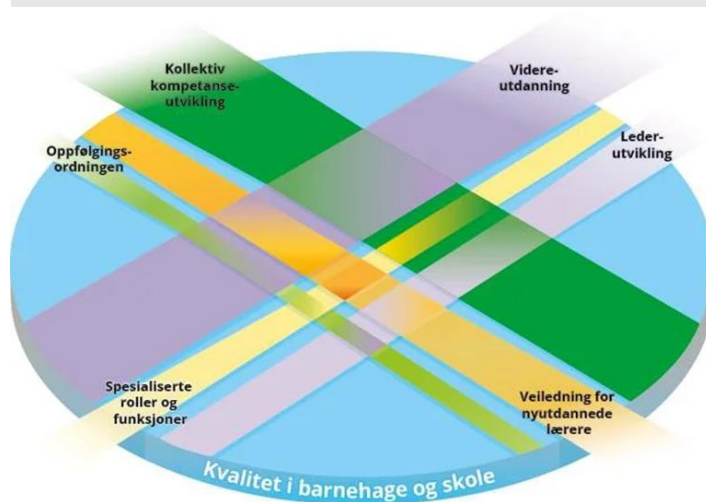
Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje

– virker til Nordlands beste

System for kompetanse og karriereutvikling SKK – hva skjer nå?

Kollektiv kompetanseutvikling

- Tilskudd til tiltak er betalt ut
- Restmidler

Ny langsiktig plan:

- Skal gjelde fra høsten 2026

Nytt samarbeidsforum

- Utarbeide langsiktig plan
- Vurdere og gi innspill – fordeling av midler
- Tar kontakt nå med eiere

Ny langsiktig plan

Foto: Stockbilder

- Utkast ligger på nettsiden: [Ny langsiktig plan fra 2026 | Kompetanseutvikling oppvekst Nordland](#)
- Endelig utkast 20.05.2026
- Åpent møte: 27.05.26
- Frist høring: 20.08.26

Eksamen

Våren 2026

4. mai til 18. juni

Statsforvalteren i Nordland

*Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje*

– virker til Nordlands beste

Hva?

– virker til Nordlands beste

NB!
Det er gjennomføringen av
eksamen som er fem timer

Sentralt gitt eksamen vår 2026

Endringer

- Endringer i tidsfordeling todelt eksamen – hovedsaklig matematikk
- Nå setter udir trekkdato for vgo – alle eksamener § 9-28 – GRS kun skriftlig
- FOV eksamener er nå fem timer + forberedelse eng og nor
- FOV er lagt inn som egen enhet i PAS → Vo må være korrekt registrert i NSR.
- Endringer i kap. 9 i forskriften for VGO
- Bruken av sikker nettleser utvides

– virker til Nordlands beste

Datoer

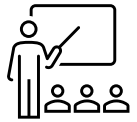
- Offentliggjøring av trekk vgo 28. april (**NB! Første forberedelsesdag 30. april**)
- Offentliggjøring av trekk grs 13. mai
- Første eksamen 4. mai – siste innen 17. juni
- Fellessensur
 - 2026 – grs 17. juni og vgo 18. juni
 - 2027 – 16., 17. og 18. juni
 - 2028 – 19., 20. og 21. juni
- Klagefrist 1. juli (hurtigklage vgo uke 26)

Hva er nytt ved eksamen?

Særskilt tilrettelegging § 9-34 i forskrifta

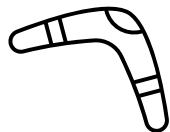
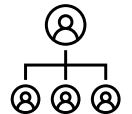
Det skal ikke legges til rette for mer enn i vanlig undervisning

Svake språkkunnskaper i norsk er ikke grunnlag

Hvis eleven trenger det for å få vist kompetansen sin i faget, men ikke slik at eleven ikke blir prøvd i kompetansemål eller får fordeler

Rektor avgjør etter søknad

Utvidet tid, skjerming, hjelpemidler, lys etc.

[Les mer](#)

– virker til Nordlands beste

Lokalt gitt eksamen

Ha gode og tydelige lokale forskrifter

Planlegge tidlig

Samarbeide mellom kommuner for ekstern sensor

Samarbeid mellom kommune og fylkeskommune på FOV?

Statsforvaltaren i Nordland

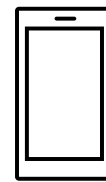
[Regler for muntlig eksamen og muntlig-praktisk eksamen | udir.no](https://udir.no)

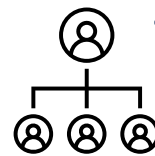
Juks

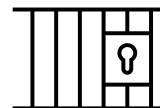
– virker til Nordlands beste

- Innenfor rammene av eksamenslokale
 - Kommunikasjon
 - Ikke tillatte hjelpemidler

- Rektor avgjør
 - Vedtak
 - Fullføre eksamen

- Alvorlige konsekvenser
 - Eksamen annullert
 - Ikke standpunkt

Klage

Skriftlige eksamener

- Klagefrist er 10 dager, senest innen 1. juli
- Klager registreres i PAS eksamen
- Klagesensur
 - Hurtigklage (vgo) uke 26
 - Klage grs uke 27
 - Øvrige behandles frem til 10. september

Muntlig/muntlig-praktisk

Bare klage på formelle feil

Klager på karakter skal avvises

Benytt skjema for innsending

🔗 Lenker
Kontakt oss om eksamen
Skjema - klage på standpunktkarakter
Udir.no - eksamen
Skjema for klage på lokalt gitt eksamen (for skoler/skoleeiere)

Sikker nettleser (SEB)

- Hva er en sikker nettleser?
- Våren 2026
 - Mange fagkoder i videregående opplæring – språkfag
- Våren 2027
 - Alle sentralt gitte eksamener, med noen få unntak

[Eksamen i sikker nettleser | udir.no](https://udir.no)

Standpunkt

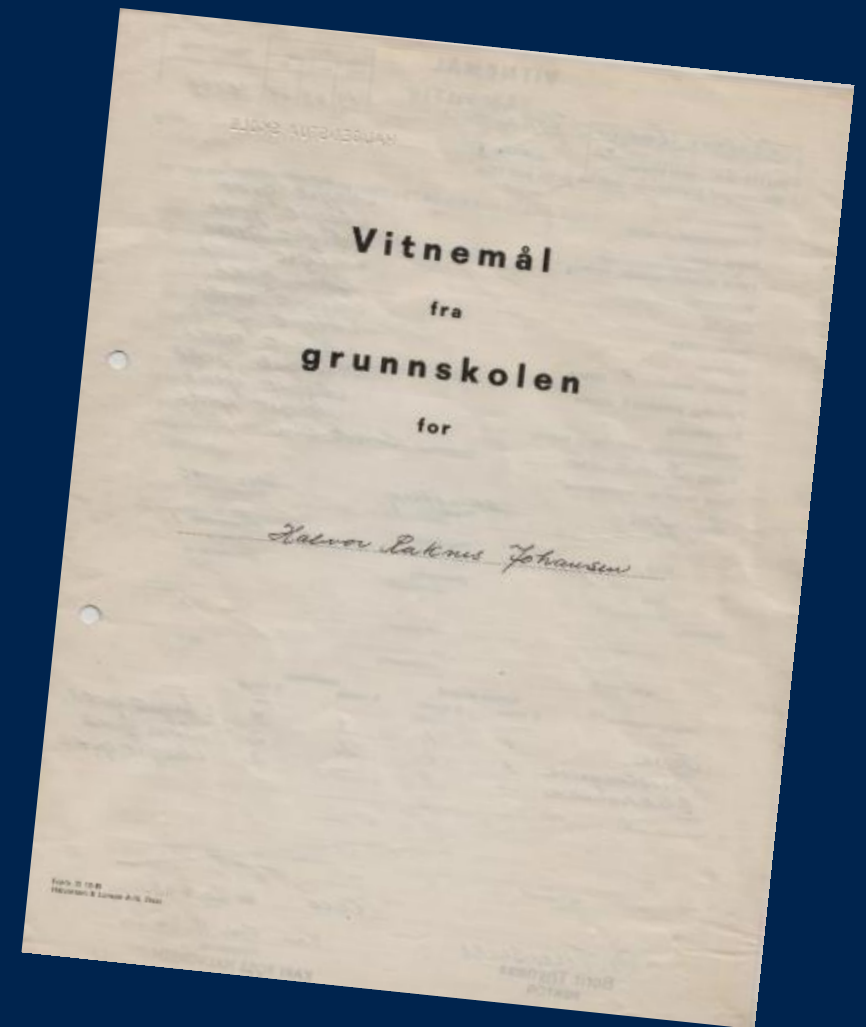

Foto: <https://www.scribd.com/doc/233490966/Vitnem%C3%A5l-fra-grunnskolen>

Statsforvalteren i Nordland

Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje

— virker til Nordlands beste

Standpunktvurdering

- Reguleres i opplæringsforskrifta kap. 9
- Standpunktkarakter skal settes så sent som mulig, senest dagen før sensur eksamen
 - Unntak: dersom eleven har rett til mer opplæring etter § 5-2 eller elever som er meldt opp til utsatt eller særskilt eksamen etter §§ 9-36 og 9-38
- Uttrykk for den samlede kompetansen ved avslutningen av opplæringen.
- Standpunktkarakter i fag og i orden og oppførsel
- Dersom det ikke kan gis standpunktkarakter, varsel etter § 9-7

Klage på standpunkt vurdering

- Skolen er førsteinstans, (rektor) skal vurdere om reglene er fulgt.
 - Kan gjøre et nytt vedtak til gunst for eleven (karakter settes opp)
 - Nytt enkeltvedtak med begrunnelse, ny klageadgang
- Oversende klage til Statsforvalteren.
 - Klage, uttalelse fra skolen om saksbehandlingen, faglærers redegjørelse for hvordan karakteren er fastsatt
 - IV: Klage, begrunnelse for at det ikke er satt standpunktkarakter og kopi av varselet om at karakteren kan falle bort.
 - Stadfeste
 - Oppheve – saken sendes tilbake til skolen for ny behandling.
- Skolen skal sende kopi av nytt vedtak til SF

Klage på standpunktvurdering

- Opplæringsforskrifta kap 10, spesielt §§ 10-4, 10-5 og 10-6
- Kan klage på *hvordan* standpunktkarakteren er fastsatt
 - Om standpunkt er et uttrykk for elevens samlede kompetanse ut fra læreplanen
 - Om standpunkt er basert på riktig vurderingsgrunnlag
 - Om standpunkt er satt på grunnlag av kompetanse vist på flere og varierte måter
 - Ikke vurdert ut fra utenforliggende momenter: (innsats), fravær, holdninger, oppførsel
 - At eleven har blitt gjort kjent med hva læreren har vektlagt i fastsettelsen av karakter
 - At eleven har fått underveisvurdering
 - Om faglærer beskriver elevens kompetanse ved avslutningen av opplæringen
 - At karakter er fastsatt på slutten av opplæringen, så sent som mulig

Hvilke feil går igjen

- Ikke gode nok beskrivelser av elevens «samlede kompetanse»
 - Mange generelle beskrivelser som «eleven oppfyller i stor grad kompetansemålene» og «måloppnåelse er meget god.»
 - Mange fokuserer på det eleven IKKE kan, eller IKKE har gjort
- For smalt, eller feil vurderingsgrunnlag
 - Karakter basert på én eller få formelle vurderingssituasjoner
 - Kompetansen beskrives ut fra noen få kompetansemål
 - Utdatert læreplan, eller miks av kompetansemål fra flere læreplaner
- Utenforliggende momenter tas med i vurderingen
 - (innsats), fravær, holdninger, oppførsel

Tall fra klagebehandling 2025

- 96 klagesaker: GS 55, VGO 41
- Samlet GS og VGO - praktisk estetiske fag 38 %, teorifag 46 %
- Klages mest på karakter 4 (38 %) og karakter 5 (23 %)
- 63 % opphevet
- 38 % fikk høyere karakter ved ny vurdering, 48 % uendret
- 13 klager på IV, 4 av disse ble opphevet

– virker til Nordlands beste

[Nordland](#) > Skjema og tjenester

Skjema og tjenester

[Vis alle \(88\)](#)

[Annet \(6\)](#)

[Barnehage og opplæring \(7\)](#)

[Folk og samfunn \(14\)](#)

[Kommunal styring \(2\)](#)

[Landbruk og mat \(11\)](#)

[Samfunnssikkerhet og beredskap \(1\)](#)

[Vergemål \(13\)](#)

<https://www.statsforvalteren.no/nb/Nordland/skjema-og-tjenester/?c=263623>

Takk for i dag!

Temamøte 3

5. august: God barnehage- og skolestart

Statsforvalteren i Nordland

*Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje*